

MARKNADSDOMSTOLENS

BESLUT

2012:16

2012-12-20

Dnr A 5/11

ÖVERKLAGAT BESLUT	Konkurrensverkets beslut 2011-05-13, dnr 709/2009, se <u>beslutsbilaga 1</u> (ej bilagd här)
KLAGANDE	Svenska Bilsportförbundet, Box 705, 191 27 Sollentuna Ombud: advokaterna U. D., E. H. och K. S., S. Advokatbyrå, Box 1050, 101 39 Stockholm
MOTPART	Konkurrensverket, 103 85 Stockholm
SAKEN	Åläggande enligt konkurrenslagen (2008:579), KL, att upphöra med överträdelse av 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 i fördraget om EU:s funktionssätt, EUF-fördraget

MARKNADSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

1. Marknadsdomstolen lämnar Svenska Bilsportförbundets begäran om inhämtande av förhandsavgörande från EU-domstolen utan bifall.
 2. Med ändring av Konkurrensverkets beslut ålägger Marknadsdomstolen Svenska Bilsportförbundet vid vite av en miljon (1 000 000) kr att inte tillämpa punkterna G. 7.1 och 7.2 i sina ”Gemensamma regler” (se beslutsbilaga 2 i markerade delar).
 3. Marknadsdomstolen lämnar Svenska Bilsportförbundets yrkande om ersättning för rättegångskostnader utan bifall.
-

BAKGRUND

- 1 Svenska Bilsportförbundet (SBF) är en ideell förening som Riksidrottsförbundet (RF) antagit som s.k. specialidrottsförbund för bilsporten i Sverige. Inom RF finns det sammanlagt 69 specialidrottsförbund. SBF har till ändamål att främja och administrera bilsporten i Sverige, vilket bl.a. innefattar att utfärda regler och bevilja tillstånd att anordna vissa tävlingar, däribland mästerskapstävlingar. Vidare anordnar SBF utbildningar och utfärdar licenser dels till funktionärer vid tävlingar som anordnas av motorklubbar som är medlemmar i SBF, dels till deltagare i tävlingarna. Härutöver besiktigar SBF banor m.m.
- 2 SBF har vidare till uppgift att företräda bilsporten internationellt. Förbundet har även till ändamål att ”utbilda funktionärer och aktiva, verka för höjande av trafikulturen samt stimulera den fordonstekniska utvecklingen”.
- 3 SBF består av ca 470 motorklubbar, som är ideella föreningar. Dessa hade 2010 drygt 104 000 medlemmar. SBF är indelat i 12 specialidrottsdistriktsförbund. Motorklubbarna arrangerar tävlingar och andra evenemang inom de olika bilsportgrenarna bilorientering, crosskart, dragracing, drifting, folktrace, historisk bilsport, karting, offroad, racing, radiostyrd bilsport, rally, rallycross/backe, virtuell bilsport och enkla tävlingsformer. Årligen arrangeras ca 1 100 tävlingar inom ramen för SBF.
- 4 Vid sidan av de motorklubbar som anordnar bilsporttävlingar inom ramen för SBF:s verksamhet finns ett fåtal andra aktörer som arrangerar bilsporttävlingar.
- 5 SBF-koncernen (exklusive motorklubbarna) omsatte 2010 sammanlagt 32,4 miljoner kr, varav intäkter från utfärdande av tävlingslicenser utgjorde 15,5 miljoner kr. I intäkterna ingick även bidrag från RF med 5,6 miljoner kr och medlemsavgifter med 0,9 miljoner kr. Intäkterna i övrigt kommer från kurser, tävlingstillstånd, registreringsbesiktningar, vagnböcker, ID-handlingar, homologering (typgodkännande) och Bilsportgalan m.m. Enligt SBF återinvesteras eventuellt överskott i verksamheten.
- 6 En bilsporttävling inom SBF arrangeras av en SBF-ansluten förening (motorklubb). Arrangören bjuder in tävlande som kan tänkas vilja delta. De tävlande betalar en startavgift till arrangören som ska täcka bl.a. vissa omkostnader som denna har för tävlingens

anordnande. För att organisera och genomföra en bilsporttävling krävs det funktionärer. Beroende på vilken gren det handlar om kan antalet funktionärer variera. För att få delta i en SBF-tävling måste man ha SBF-licens (tävlingslicens) och även för vissa funktionärsuppdrag krävs det SBF-licens (funktionärslicens). I många fall körs biltävlingar på en bana. Medlemsföreningen som arrangerar tävlingen kan ha tillgång till en egen bana eller hyra en sådan från en banägare. Vissa tävlingar såsom rally körs dock inte på bana.

- 7 Med hänsyn till de faror som är förknippade med många former av bilsport krävs det ofta tillstånd från t.ex. polismyndigheten innan en tävling anordnas. Beträffande säkerhetskraven gäller Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, kallad FAP:en, avseende motorsport på bana respektive motorsport i terräng.
- 8 Ärendet rör frågan om vissa av SBF:s ”Gemensamma regler” (G), som avser lojalitetsplikt för innehavare av tävlingslicens respektive funktionärslicens, är ett konkurrensbegränsande samarbete som står i strid med 2 kap. 1 § KL och artikel 101 EUF-fördraget.
- 9 De aktuella bestämmelserna hade (innan Konkurrensverkets beslut) följande lydelse i relevanta delar:

G. 7.1: ”Innehavare av SBF-licens har inte rätt att anmäla sig till eller delta i bilsporttävling som inte sanktionerats av SBF i den mån att deltagandet kan anses bestraffningsbart enligt RF:s stadgar kap. 14, Förbundsbestraffning.”

G. 7.2: ”Det är inte tillåtet för innehavare av funktionärslicens, utfärdad av SBF, att inneha uppdrag vid bilsporttävling som inte sanktionerats av SBF, i den mån detta kan vara bestraffningsbart enligt RF:s stadgar kap. 14, Förbundsbestraffning.”
- 10 Den licensinnehavare i SBF som bryter mot reglerna ifråga riskerar att drabbas av böter eller förlora sin licens.
- 11 År 2009 fick Konkurrensverket (KKV) in ett klagomål från en person vid namn F. S., som hade startat en verksamhet vid sidan om SBF där han anordnar och försäkrar motorsportevenemang. F. S., som är medlem och licensinnehavare i SBF, bedriver sin verksamhet inom ramen för ett företag, SLC Racing AB, under varumärket Svenska Motorsport Alliansen (SMA). I anledning av denna sin verksamhet blev F. S. anmäld till s.k. förbundsbestraffning till Riksidrottsnämnden på grund av vad SBF

ansåg vara illojalitet. F. S. anmälde då SBF till KKV. KKV skrev av det klagomåls-
ärende som rörde F. S. mellanhavanden med SBF. Emellertid startade KKV en annan
utredning som fokuserade på alla SBF:s licensinnehavares möjligheter att medverka i
tävlingar utanför SBF.

- 12 I beslut den 13 maj 2011 definierade Konkurrensverket den relevanta marknaden som
anordnande av bilsporttävlingar i Sverige och fann att SBF:s regler utgjorde ett konkurrens-
hämmande beslut av en sammanslutning av företag i strid med konkurrensreglerna.
- 13 I beslutet ålades SBF av KKV bl.a. att ändra sina regler på visst sätt beträffande dels
möjligheten att begränsa licensinnehavares rätt att delta m.m. i tävlingar som inte sank-
tionerats av SBF, dels möjligheten att begära motiverade beslut och att få dessa överprövade
av opartisk instans. KKV:s ålägganden skulle ha genomförts senast den 15 juli 2011.

ÄRENDETS TIDIGARE HANDLÄGGNING I MARKNADSDOMSTOLEN

- 14 I överklagande inkommet till Marknadsdomstolen den 9 juni 2011 yrkade SBF bl.a. att
Marknadsdomstolen skulle förordna att KKV:s beslut inte skulle gälla förrän domstolen
slutligt avgjort målet (inhibition). Genom beslut meddelat den 28 juni 2011 lämnade
Marknadsdomstolen yrkandet om inhibition utan bifall.
- 15 Vidare avslog Marknadsdomstolen i beslut meddelat den 24 april 2012 SBF:s begäran om att
inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen beträffande åtta närmare preciserade frågor.
SBF har dock vidhållit sin begäran om att Marknadsdomstolen ska inhämta ett sådant för-
handsavgörande.

I ÄRENDET ÅBEROPADE RÄTTSREGLER

- 16 Artikel 101 EUF-fördraget:

”1. Följande är oförenligt med den inre marknaden och förbjudet: alla avtal mellan företag, beslut av företags-
sammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstater och som har till
syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen inom den inre marknaden, särskilt sådana
som innebär att

- a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
- b) produktion, marknader, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,

- c) marknader eller inköpskällor delas upp,
- d) olika villkor tillämpas för likvärdiga transaktioner med vissa handelspartner, varigenom dessa får en konkurrensnackdel,
- e) det ställs som villkor för att ingå avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser, som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

2. Avtal eller beslut som är förbjudna enligt denna artikel är ogiltiga.

3. Bestämmelserna i punkt 1 får dock förklaras icke tillämpliga

- på avtal eller grupper av avtal mellan företag,
- beslut eller grupper av beslut av företagssammanslutningar,
- samordnade förfaranden eller grupper av samordnade förfaranden,

som bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås och som inte

- a) ålägger de berörda företagen begränsningar som inte är nödvändiga för att uppnå dessa mål,
- b) ger dessa företag möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av varorna i fråga.”

17 1 kap. 2 § KL:

”Lagen är inte tillämplig på överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor.”

18 1 kap. 5 § KL:

”I denna lag avses med företag en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning.

Med företag avses också en sammanslutning av företag.”

19 I 1 kap. 6 § KL anges följande såvitt avser definitionen av avtal:

”Det som i lagen sägs om avtal ska tillämpas även på

1. beslut av en sammanslutning av företag, och
2. samordnade förfaranden av företag.”

20 2 kap. 1 § KL:

”Sådana avtal mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt är förbjudna, om inte annat följer av denna lag.”

21 I 2 kap. 2 § KL anges att förbudet i 2 kap. 1 § KL inte gäller för ett avtal som

- ”1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,
- 2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås,
- 3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och
- 4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.”

22 Artikel 106.2 EUF-fördraget:

”Företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse eller som har karaktären av fiskala monopol ska vara underkastade reglerna i fördragen, särskilt konkurrensreglerna, i den mån tillämpningen av dessa regler inte rättsligt eller i praktiken hindrar att de särskilda uppgifter som tilldelats dem fullgörs. Utvecklingen av handeln får inte påverkas i en omfattning som strider mot unionens intresse.”

23 Artikel 165 EUF-fördraget:

”1. Unionen ska bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet genom att främja samarbetet mellan medlemsstaterna och genom att vid behov stödja och komplettera deras insatser, samtidigt som unionen fullt ut ska respektera medlemsstaternas ansvar för undervisningens innehåll och utbildningssystemens organisation samt medlemsstaternas kulturella och språkliga mångfald.

Unionen ska bidra till att främja europeiska idrottsfrågor och ska då beakta idrottens specifika karaktär, dess strukturer som bygger på frivilliga insatser samt dess sociala och pedagogiska funktion.

2. Målen för unionens insatser ska vara att

[...]

— utveckla idrottens europeiska dimension genom att främja rättvisa och öppenhet i idrottstävlingar och samarbetet mellan organisationer och myndigheter med ansvar för idrott samt genom att skydda idrottsutövarnas fysiska och moraliska integritet, särskilt när det gäller de yngsta utövarna.

3. Unionen och medlemsstaterna ska främja samarbetet med tredje land och behöriga internationella organisationer på utbildnings- och idrottsområdena, särskilt Europarådet.

4. För att bidra till att de mål som anges i denna artikel uppnås, ska

— Europaparlamentet och rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén besluta om stimulansåtgärder som dock inte får omfatta någon harmonisering av medlemsstaternas lagar eller andra författningar,

— rådet på förslag av kommissionen anta rekommendationer.”

24 2 kap. 1 § första stycket 5 regeringsformen:

”Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad [...] föreningsfrihet: frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften”.

25 Artikel 12 (mötes- och föreningsfrihet) i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna:

”1. Var och en har rätt till frihet att delta i fredliga sammankomster samt till föreningsfrihet på alla nivåer, särskilt på det politiska, fackliga och medborgerliga området, vilket innebär rätten för var och en att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen.

2. De politiska partierna på unionsnivå ska bidra till att unionsmedborgarnas politiska vilja kommer till uttryck.”

YRKANDEN M.M.

26 SBF har yrkat att Marknadsdomstolen ska upphäva Konkurrensverkets beslut. KKV har bestritt yrkandet.

27 SBF har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

SBF:S SAKFRAMSTÄLLNING

Inledning

28 KKV:s beslut innebär ett ifrågasättande av den svenska ideella idrottsmodellen. Något förenklat handlar målet om huruvida det ska finnas en stark ideell idrottsrörelse i Sverige eller om idrottsverksamheten i stället ska ”konkurrensutsättas” och bedrivas av privata aktörer på en kommersiell marknad.

- 29 De av KKV ifrågasatta reglerna är s.k. solidaritetsregler. Motsvarande eller snarlika regler finns och tillämpas av samtliga idrotter inom RF och återfinns i RF:s stadgar. SBF:s regler har beslutats i föreningsdemokratisk ordning av SBF:s medlemsföreningar, som är skyldiga att följa dessa. Den som inte kan eller vill följa de överenskomna reglerna är fri att bilda en egen förening.
- 30 RF är den största svenska folkrörelsen som engagerar och organiserar en stor del av den svenska befolkningen samt utgör en viktig del av det svenska samhället. RF bildades 1903 och är sedan 1931 den organisation i Sverige som mottar statsbidrag till idrotten, som sedan fördelas till de olika idrotterna inom RF:s organisation. RF:s verksamhet är av ideell, allmännyttig och icke kommersiell karaktär. De värdegrunder som idrottsrörelsen inom RF vilar på kan sammanfattas med orden ”glädje och gemenskap”, ”demokrati och delaktighet”, ”allas rätt att få vara med” samt ”rent spel”. RF styrs organisatoriskt enligt föreningsdemokratiska principer. Alla medlemmar kan således påverka de beslut och det regelverk som bestäms av RF.
- 31 Den ideella idrottsrörelsen inom RF är uppbyggd i en pyramidliknande struktur, som något förenklat kan beskrivas enligt följande. RF är det övergripande organet som under sig har 69 specialidrottsförbund. Dessa har i sin tur ca 20 000 idrottsföreningar under sig. I ”botten på pyramiden” återfinns slutligen de individer som är medlemmar i idrottsföreningarna.
- 32 Pyramidstrukturen bygger på den fundamentala principen om solidaritet med den egna organisationen. Det finns flera orsaker till att den ideella idrottsrörelsen är organiserad i en pyramidstruktur. En är att denna struktur bidrar till att upprätthålla principen om ett enda nationellt förbund per idrott, vilket bl.a. syftar till att tävlingsverksamhet kan arrangeras under ordnade, likartade och rättvisa former. Pyramidstrukturen skapar också förutsättningar för täckande av kostnader för ledarutbildning och rekrytering av unga till breddidrotten.
- 33 Inom boxningssporten har pyramidstrukturen med principen om ett nationellt och ett internationellt förbund inte upprätthållits. Detta har inom den sporten medfört att det inte varit möjligt att kora mästare på nationell och internationell nivå samt att kommersiella aktörer har exploaterat sporten, vilket i sin tur lett till att mindre pengar kunnat satsas på t.ex. ungdomsverksamhet och säkerhetsarbete.

- 34 Att idrottsrörelsen har en särställning är accepterat av den svenska lagstiftaren, vilket visas genom t.ex. reglerna om undantag från mervärdesskatt, specialbestämmelser om sociala avgifter och om subventionerad hyra av kommunala anläggningar. Vidare framgår av förordningen om statsbidrag till idrottsverksamhet att sådan verksamhet måste uppfylla vissa kriterier, såsom att bidra till att utveckla barns och ungdomars intresse och benägenhet för idrott samt göra det möjligt för alla människor att bedriva idrott. Offentliga medel ska alltså bara användas för de samhällsviktiga ändamål som präglar svensk idrottsrörelse.
- 35 Det nyss anförda visar att det finns en avgörande såväl legal som politisk skillnad mellan den ideella idrottsrörelsen inom vilken SBF verkar och den kommersiella tävlingsverksamheten som bedrivs av aktörer som inte är medlemmar i SBF. Medan den förra har allmännytta och medlemsnytta som drivkraft har den senare egennyttan och vinstintresse som drivkraft. Eventuella ekonomiska vinster inom den ideella idrottsrörelsen återinvesteras i den ideella verksamheten.
- 36 Visserligen bedrivs elitävlande med vissa kommersiella inslag inom RF, men i grunden är den helt övervägande delen av verksamheten inom RF – och inom SBF – en breddverksamhet som bygger på individuellt medlemskap och ideellt arbete.
- 37 Varje år arrangeras ca 1 100 tävlingar av SBF:s medlemsföreningar. Det är endast ett fåtal av dessa som avser tävlingar på nationell mästerskapsnivå. Gemensamt för alla tävlingar är hur själva tävlingen i rent idrottslig bemärkelse ser ut, med bl.a. tävlingsmomentet som sådant – som förutsätter tävlande, funktionärer och domare – samt prisutdelning och säkerhetsarbete. Det som skiljer de små lokala tävlingarna från de fåtal stora och uppmärksammade tävlingarna är kringarrangemangen runt tävlingarna. Vid de stora tävlingarna förekommer det tusentals åskådare, försäljning av mat och souvenirer, ersättning till de professionella förarna som deltar, försäljning av tv-rättigheter och reklamplats m.m. Vid de mindre tävlingarna däremot består kringarrangemanget av viss begränsad försäljning av enklare förtäring och en startavgift om 120 kr.
- 38 F. S. verksamhet, som utgjorde upprinnelsen till det aktuella ärendet hos KKV, hade varit oproblematisk om han inte varit medlem i en SBF-ansluten förening och innehavare av en SBF-licens. SBF ansåg sig tvunget att agera mot F. S., eftersom han dels anordnade tävlingar som innebar livsfara för publik, tävlande och funktionärer, dels

genom anordnandet av tävlingarna motarbetade SBF och dess medlemsföreningars ändamål och syfte.

Grunder för SBF:s talan

- 39 SBF har till stöd för sitt ändringsyrkande åberopat följande fem grunder, som utvecklas ytterligare under separata underrubriker nedan.
- 40 För det första strider KKV:s beslut mot den grundlagsskyddade föreningsfriheten och artikel 12 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.
- 41 För det andra är 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget inte tillämpliga på SBF:s ifrågasatta regler av följande skäl. Det finns ingen relevant marknad, i vart fall inte den som KKV avgränsat. SBF och dess medlemsföreningar utgör inte företag, reglerna ifråga utgör inte ett avtal och reglerna är dessutom nödvändiga och proportionerliga för att uppnå de erkänt legitima syftena med dem.
- 42 För det tredje, och för det fall Marknadsdomstolen skulle anse att 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget är tillämpliga på SBF:s regler, är dessa regler inte att betrakta som en överträdelse av 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget med hänsyn till principen om idrottens särart alternativt med hänsyn till reglerna i 2 kap. 2 § KL och 101.3 EUF-fördraget, artikel 106.2 EUF-fördraget eller 1 kap. 2 § KL.
- 43 För det fjärde har KKV felaktigt baserat sitt beslut på 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget genom tillämpning av principer som grundas på andra lagrum och fördragsbestämmelser angående missbruk av dominerande ställning.
- 44 För det femte är KKV:s beslut så otydligt och oklart utformat att det inte uppfyller grundläggande principer för rättsäkerhet och verkställighet som gäller för vitesförelägganden.

Beslutet strider mot grundlag m.m.

- 45 KKV:s beslut strider mot den grundlagsskyddade föreningsfriheten i 2 kap. 1 § första stycket punkten 5 regeringsformen. SBF:s av KKV ifrågasatta regler måste vara tillåtna, eftersom de enskilda medlemmarna enligt föreningsfriheten har möjlighet att uppställa sina egna regler för den egna organisationen.
- 46 KKV:s beslut leder till att medlemmarna i idrottsföreningarna inte längre är skyldiga att följa de solidaritetsregler som antagits inom organisationen. Det får orimliga effekter på idrottsrörelsens verksamhet, vilket i sin tur får till följd att de ideella och solidariska värden som rörelsen verkar för hotas. En förening måste ha ett visst utrymme att själv besluta om föreningens interna regler och organisation, särskilt beträffande regler som är direkt kopplade till organisationens ideella ändamål.
- 47 KKV:s beslut får prejudicerande verkningar för andra folkrörelser. Solidaritetsregeln finns exempelvis inom scouterna, trossamfunden och de politiska partierna. KKV:s synsätt leder till att t.ex. scouterna måste ställa sina ledare till förfogande om ett företag som erbjuder kommersiella scoutläger skulle etableras. Vidare skulle de politiska partierna tvingas acceptera att en individ är medlem i flera politiska partier samtidigt. I sammanhanget ska även nämnas artikel 12 i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna där föreningsfriheten skyddas.

2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget är inte tillämpliga

- 48 Det existerar inte någon relevant kommersiell marknad, eftersom det är fråga om en i grunden ideell verksamhet som SBF och dess medlemsföreningar bedriver. Att det kan finnas kommersiella aspekter i anslutning till anordnandet av en tävling bestående av kringarrangemang förändrar inte detta. Själva anordnandet av en tävling är en ren idrottslig verksamhet och en icke kommersiell sådan.
- 49 KKV:s definition av den relevanta marknaden förefaller vidare oklar. I KKV:s beslut saknas en bedömning av utbytbarhet på efterfrågesidan och utbytbarhet på utbudssidan samt över potentiell konkurrens. Det är vidare oklart vem som är kund eller konsument på denna marknad.

- 50 SBF och dess medlemsföreningar kan inte anses vara ”företag” i konkurrensrättslig mening, eftersom deras anordnande av bilsporttävling inte utgör ekonomisk verksamhet. De allra flesta tävlingar har inte några intäkter annat än startavgifter och oftast utgår inga andra belöningar än en begränsad ersättning till exempelvis domare. SBF:s verksamhet har ett ideellt ändamål av samhällsnyttig karaktär, som i huvudsak går ut på att träna, utbilda och fostra i synnerhet ungdomar samt göra idrotten tillgänglig för alla. Vidare utgår verksamheten från demokratiskt fattade beslut. Verksamheten riktar sig till medlemmarna men det finns inga personliga vinstintressen och eventuellt överskott återinvesteras i den ideella verksamheten. När SBF ingår sponsringsavtal, TV-avtal etc. skulle konkurrensreglerna kunna bli tillämpliga. Solidaritetsreglerna tar dock sikte på deltagandet i tävlingarna och berör inte de eventuella kommersiella aspekterna som kan uppkomma vid anordnandet av tävlingar. Vid tillämpningen av solidaritetsreglerna kan SBF och dess medlemsföreningar alltså inte anses bedriva ekonomisk verksamhet, varför de inte heller kan anses vara verksamma på någon kommersiell marknad.
- 51 Distinktionen mellan ekonomiska och icke ekonomiska tjänster enligt EU-rätten i ett visst fall är avhängigt politiska och ekonomiska särdrag i den medlemsstat som avses. Det innebär att en viss typ av verksamhet, t.ex. anordnande av en idrottstävling på gräsrotsnivå, kan anses utgöra en ekonomisk tjänst i en medlemsstat medan en sådan tävling är att betrakta som en icke ekonomisk tjänst i en annan medlemsstat. Vidare måste tidigare rättspraxis numera tolkas i ljuset av artikel 165 EUF-fördraget.
- 52 Om KKV:s uppfattning att all tävlingsverksamhet inom ramen för SBF är ekonomisk verksamhet ska allt offentligt stöd som utgår till idrottsrörelsen bedömas enligt statsstödsreglerna, vilket kan få allvarliga konsekvenser för de ideella idrottsrörelserna.
- 53 Enligt 1 kap. 5 § KL är fysisk eller juridisk person inte att anse som företag till den del verksamheten består i myndighetsutövning. SBF har en myndighetsliknande funktion som är att jämställa med myndighetsutövning. Vid anordnandet av bilsporttävling är polismyndigheten tillståndsmyndighet. I Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om motorsport på bana (den s.k. FAP:en) hänvisas uttryckligen till SBF:s skrivelse ”Rekommendationer för uppförande av däckbarriärer Svenska banor”. I föreskrifterna anges även att en funktionär i chefsbefattning ska inneha gällande licens som är utfärdad av specialförbund, dvs. SBF.

SBF:s regelverk utgör således en del av polisens tillståndsgivning och funktionärer inom SBF har delegerats uppgift att tillvarata säkerheten vid bilsporttävling i Sverige.

- 54 För det fall SBF:s medlemsföreningar skulle betraktas som företag i konkurrensrättslig mening är 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget inte tillämpliga eftersom ”avtalskriteriet” inte är uppfyllt. I första hand på grund av att SBF:s regler utgör avtal inom samma ekonomiska enhet och i andra hand på grund av att SBF:s regler har ett solidariskt syfte.
- 55 Avtal som ingås inom samma ekonomiska enhet omfattas inte av konkurrensrättens förbudsbestämmelser. SBF består av dess medlemsföreningar. De ifrågasatta reglerna utgör del av ett ramverk som uppställts på uppdrag av dess medlemsföreningar. Någon egentlig möjlighet för en enskild förening att avvika från dessa föreligger inte. Om en förening underlåter att följa reglerna riskerar denna en allvarlig sanktion från SBF och ytterst från RF. Vidare vänder sig medlemsföreningarna inte mot några kunder utan är endast verksamma till gagn för de egna medlemmarna inom föreningen. Alla eventuella överskott återinvesteras i föreningarnas respektive verksamhet, vilket resulterar i att verksamheten bedrivs inom ett helt ”slutet system” bestående av SBF och dess medlemsföreningar.
- 56 Reglerna i 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget måste under alla förhållanden bedömas i ljuset av idrottsrörelsens pyramidliknande struktur med RF som övergripande organ med specialförbund, föreningar och, slutligen, medlemmar under sig. Pyramidstrukturen bygger på den fundamentala principen om solidaritet med den egna organisationen. Denna har etablerats för att möjliggöra bl.a. tävlingsverksamhet under ordnade och rättvisa former samt för att upprätthålla principen om ett enda nationellt förbund per idrottsgren. Idrotten utgör en folkrörelse med en stor fostrande, social och kulturell betydelse i samhället. Idrottsrörelsen bygger således på en tanke om solidaritet. Enligt EU-domstolens praxis kan avtal som präglas av en solidaritetstanke undantas från tillämpningen av artikel 101.1 EUF-fördraget.

Konkurrensreglerna ej tillämpliga på grund av principen om idrottens särart (legitima syften)

- 57 Vid tillämpningen av 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget på SBF:s regler måste hänsyn tas till idrottens särskilda karaktär och struktur. Av EU-domstolens praxis framgår att regler på idrottens område kan undantas från konkurrensreglerna om regeln är rättfärdigad av

ett legitimt syfte och inte går utöver vad som är nödvändigt och proportionerligt för att uppnå detta syfte (se EU-domstolens dom i mål C-519/04 P, Meca-Medina m.fl. mot Kommissionen, angående dopningsregler). Sådana syften kan vara idrottsutövarnas hälsa, tävlingarnas integritet och objektivitet samt idrottens etiska värden. Såvitt avser säkerheten kan här påpekas att KKV:s beslut medför att SBF inte kan hindra förare eller funktionärer från att delta i dels tävlingar med s.k. Le Mans-start (då förarna vid start springer till respektive bil), dels farliga s.k. 5 papp-tävlingar (där deltagarna ska vara beredda att sälja sin bil för femtusen kr efter genomförd tävling).

- 58 Ifrågavarande regler har flera parallella syften och är nödvändiga och proportionerliga. KKV har underlåtit att göra en grundläggande och korrekt prövning i detta avseende på det sätt som EU-rätten föreskriver. Det kan inte anses oproportionerligt att uppställa krav på solidaritet och lojalitet med föreningens verksamhet och ändamål. Som en parallell kan hänvisas till lojalitetsplikten inom arbetsrätten. Även inom associationsrätten betraktas lojalitetsplikten som grundläggande för föreningsrätten.
- 59 Det är inte rimligt att ideella föreningar ska tvingas erbjuda sina resurser utan ersättning till kommersiella aktörer utanför SBF som kan exploatera dessa resurser. Det skulle betraktas som orimligt om ett kommersiellt företag begärde att få använda ett annat bolags resurser kostnadsfritt för att bedriva konkurrerande verksamhet. Det utgör inte konkurrens på lika villkor, för det fall SBF:s medlemsföreningar anses utgöra företag. Inte ens om KKV hade åberopat förbudet mot missbruk av dominerande ställning, vilket KKV inte gjort, finns det stöd i lag eller rättspraxis för ett sådant resonemang.

De regler som är föremål för KKV:s beslut omfattas av undantag

- 60 För det fall 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget i och för sig skulle anses tillämpliga på SBF:s regler omfattas dessa regler av undantag. I första hand på grund av att undantagsreglerna i 2 kap. 2 § KL och artikel 101.3 är uppfyllda. I andra hand på grund av att KKV:s tillämpning av konkurrensreglerna utgör hinder för SBF och SBF:s medlemsföreningar att fullgöra de särskilda uppgifter som tilldelats dem av det allmänna i strid med undantaget enligt artikel 106.2 EUF-fördraget. Och i tredje hand på grund av att undantaget om anställningsvillkor i 1 kap. 2 § KL är tillämpligt.

- 61 SBF:s regler i aktuella delar uppfyller de fyra krav som uppställs för att undantag enligt 2 kap. 2 § KL och artikel 101.3 EUF-fördraget ska komma ifråga. Den svenska idrottsrörelsens struktur, som solidaritetsreglerna ska upprätthålla, resulterar i positiva verkningar för de enskilda medlemmarna och för samhället i stort genom bl.a. att idrotten görs tillgänglig för alla. Konsumenterna, dvs. medlemmarna, och samhället i stort tillförsäkras en skälig andel av den eventuella vinst som uppkommer genom att denna återinvesteras i verksamheten. SBF och dess medlemsföreningar åläggs bara begränsningar som är nödvändiga och proportionerliga för att idrottsrörelsen genom sin struktur ska kunna generera eller säkerställa de positiva effekter som beskrivits ovan. Det är inte så att SBF förbjuder sina medlemmar allt deltagande i all annan tävlingsverksamhet som inte anordnas inom ramen för SBF. Det har alltid funnits möjlighet för en medlem att söka dispens för deltagande som tävlande eller som funktionär vid tävling som inte sanktioneras av SBF. Slutligen sätts inte konkurrensen ur spel på en betydande del av marknaden, eftersom det finns goda möjligheter för andra arrangörer att arrangera tävlingar utanför ramen för SBF:s organisation.
- 62 Enligt artikel 106.2 EUF-fördraget ska företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse omfattas av EUF-fördragets konkurrensregler. Artikeln medger dock undantag härifrån i de fall en tillämpning av konkurrensreglerna rättsligt eller i praktiken hindrar företagen från att fullgöra de särskilda uppgifter de tilldelats. SBF och SBF:s medlemsföreningar har dels via RF genom förordningen (1997:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet, dels genom det samarbete och stöd som SBF tillhandahåller polismyndigheten anförtrotts uppdrag av det allmänna att fullgöra särskilda uppgifter. Uppgifterna är att tillhandahålla idrott, verka för barn och ungdomsidrott och motverka dopning samt att medverka till att bilsporttävlingar anordnas på ett säkert sätt. KKV:s tillämpning av konkurrensreglerna hindrar SBF från att fullgöra dessa sina uppgifter.
- 63 För det fall Marknadsdomstolen ändå skulle anse att SBF och dess medlemsföreningar utgör företag i konkurrensrättslig mening i samband med anordnande av bilsporttävling, menar SBF att det generella undantaget i 1 kap. 2 § KL ska tillämpas på reglerna i G 7.1 och 7.2. Konkurrenslagen är enligt 1 kap. 2 § KL inte tillämplig på överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller ”andra anställningsvillkor”. Konkurrensklausuler som gäller fysiska personer under ett löpande anställningsförhållande är att betrakta som ett ”anställningsvillkor” enligt 1 kap. 2 KL och är därmed undantagna från konkurrenslagens tillämpningsområde. Den fysiska personens medlemskap i en SBF-ansluten förening ska i

detta avseende jämföras med ett löpande anställningsförhållande. Solidaritetsreglerna i G 7.1 och 7.2 kan i sin tur då närmast jämföras med konkurrensklausuler som binder fysiska personer i ett löpande anställningsförhållande eller med den arbetsrättsligt accepterade lojalitetsplikten som en arbetstagare har gentemot sin arbetsgivare. Därmed kan inte konkurrenslagen tillämpas överhuvudtaget på solidaritetsreglerna i G 7.1 och 7.2. Om en ideell idrottsförening skulle bolagiseras och medlemmarna därigenom skulle anses vara "anställda" i idrottsbolaget skulle solidaritetsreglerna undantas från konkurrenslagens tillämpning. Att ställa striktare krav på ideella föreningar än på kommersiella företag i detta avseende kan rimligen inte ha varit lagstiftarens mening.

KKV:s beslut baseras på icke åberopade lagrum och fördragsbestämmelser

- 64 KKV har ålagt SBF att ändra de gemensamma reglerna bl.a. på så sätt att licensinnehavare som har begränsad rätt att anmäla sig till, delta i eller inneha uppdrag vid bilsporttävling som inte sanktionerats av SBF ska ha möjlighet att begära motiverade beslut i enskilda fall och få beslut överprövade av en opartiskt sammansatt instans. Ett sådant krav på överprövning kan tillämpas med stöd av 2 kap. 7 § KL och artikel 102 EUF-fördraget (missbruk av dominerande ställning) i enlighet med de krav på transparens, objektivitet och icke diskriminering som följer av dessa bestämmelser. Sådana krav uppställs dock inte vid tillämpningen av 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget. Det saknas stöd i praxis för att anse att frånvaro av möjlighet till överprövning av en opartisk instans skulle kunna förstärka en konkurrensbegränsning enligt de sistnämnda bestämmelserna.
- 65 De speciella hänsyn som måste tas vid bedömningen av förfaranden på idrottens område kan inte heller resultera i en helt egen tillämpning av 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget.

KKV:s åläggande är inte tillräckligt preciserat

- 66 KKV:s åläggande i punkten 1 i beslutet uppfyller inte de krav på precision som ett vitesföreläggande måste ha av rättssäkerhets- och verkställighetsskäl. Även efter att ha tagit del av KKV:s beslutsskäl är det oklart vad som avses med "säkert, rättvist och välordnat sätt" samt vilka syften som omfattas av formuleringen "eller ett därmed jämförbart erkänt legitimt

syfte”. KKV har vidare i sina skäl gjort gällande att tillämpningen av reglerna endast kan berättigas för att ”säkerställa den idrottsliga aspekten av tävlandet och tävlingen”.

- 67 På grund av åläggandets oklarhet och de tolkningsproblem som därmed följer ska beslutet upphävas.

KKV:S SAKFRAMSTÄLLNING

Inledning

- 68 Bilsport är en relativt dyr sport som lockar många åskådare till tävlingar. Problemen med de av KKV ifrågasatta s.k. lojalitetsreglerna är följande.
- 69 SBF-klubbarna har genom SBF kommit överens om att förbjuda sina licensinnehavare att tävla eller medverka som funktionärer i tävlingar som inte arrangeras av SBF. Det finns dock en stor efterfrågan på fler och annorlunda bilsporttävlingar än de som arrangeras av de SBF-anslutna medlemsföreningarna. Det finns aktörer utanför SBF – ofta klubbar – som vill arrangera sådana alternativa tävlingar. SBF:s förbud försvårar dock detta. Dels eftersom antalet funktionärer inte är obegränsat, dels eftersom arrangörer utanför SBF kan vilja bjuda in förare som är licensinnehavare inom SBF. Det uppenbara syftet med SBF:s regler är att bevara ett monopol. Reglerna leder till att förare, funktionärer och andra intressenter drabbas. Konkurrenten begränsas och utvecklingen av bilsporten hämmas.
- 70 KKV vill genom sitt beslut uppnå att de som har licens hos SBF ska ha en möjlighet att köra tävlingar och vara funktionärer utanför SBF utan att förlora sin licens.
- 71 Anordnandet av bilsporttävling utgör ekonomisk verksamhet. Möjliga intäkter för arrangören härrör från försäljning av starttillstånd (startavgift), publikbiljetter, kringförsäljning i form av mat och programblad m.m till publiken samt – i förekommande fall – försäljning av tv-rättigheter och reklamplats. Även bidrag från kommuner kan vara en intäktskälla. De tävlande har i sin tur möjlighet att vinna prispengar samt generera egna sponsorintäkter. Det kan även ibland vara aktuellt för arrangörer att betala tävlande för att delta för att på så vis locka åskådare och sponsorer. Vid de flesta tävlingar utgör startavgifter den största delen av intäkterna.

Utveckling av talan i övrigt

Relevant marknad

- 72 Den relevanta produktmarknaden är anordnandet av bilsporttävlingar. De som är aktiva på denna marknad är framförallt de SBF-anslutna klubbarna. Men därutöver handlar det också om vissa s.k. eventbolag, såsom STCC AB, som är verksamma vid vissa större tävlingar samt andra ideella föreningar, företag och privatpersoner.
- 73 Arrangemang av andra typer av idrottstävlingar är inte utbytbara mot bilsporttävlingar, varken på utbuds- eller efterfrågesidan.
- 74 Bilsporttävlingar arrangeras av motorklubbar över hela landet. SBF är verksamt i hela landet. Den geografiska marknaden är således Sverige. Även den s.k. samhandeln påverkas av de aktuella SBF-reglerna, varför EU:s konkurrensregler är tillämpliga.
- 75 Den aktuella marknaden omsätter ca 150–200 miljoner kr per år. Andra angränsande marknader, som avser t.ex. bil- och däcktillverkning, omsätter betydligt mer.

Beslutets förenlighet med grundlag och EU:s stadga

- 76 Beslutet är förenligt med grundlagen och med EU:s rättighetsstadga.
- 77 Den grundlagsstadgade föreningsfriheten gäller alla sammanslutningar, t.ex. ideella föreningar och aktiebolag. Föreningsfriheten innebär visserligen en rätt för sammanslutningen att uppställa regler för den egna organisationen. Men denna rätt innebär inte att t.ex. en ideell förening kan utforma sina regler hur som helst eller i strid med tillämplig lag.

”Företagskriteriet” – myndighetsliknande funktion

- 78 Företag med ”myndighetsliknande” funktioner är inte undantagna från konkurrenslagens tillämpning utan bestämmelsen i 1 kap. 5 § KL avser myndighetsutövning. Det saknas alltså lagstöd för att undanta SBF:s verksamhet från KL på i denna del åberopad grund.

- 79 Under alla förhållanden bestrider KKV att SBF har en myndighetsliknande funktion eller ägnar sig åt myndighetsutövning. SBF har inte delegerats normgivningskompetens från det allmänna. SBF:s skrivelser har inte status av myndighetsföreskrift, även om Rikspolisstyrelsen (RPS) hänvisar till sådana i sina allmänna råd. Det förhållandet att RPS i sitt regelverk refererar till SBF och dess verksamhet kan sannolikt förklaras av praktiska skäl med hänsyn till att SBF är den äldsta och största aktören såvitt avser bilsporttävlingar samt att SBF genom utformningen av sina regler i praktiken hindrat andra aktörer från att knyta till sig funktionärer.
- 80 Även om SBF:s verksamhet som består i att anordna bilsporttävlingar skulle anses utgöra myndighetsutövning enligt 1 kap. 5 § KL är lojalitetsplikten i punkterna G 7.1 och 7.2 inte ett resultat av myndighetsutövningen från SBF:s sida.

”Företagskriteriet” – ekonomisk verksamhet

- 81 Samtliga SBF:s medlemsföreningar bedriver ekonomisk verksamhet när de arrangerar bilsporttävlingar och är följaktligen företag i aktuell bemärkelse. Så är fallet även om intäkterna endast företrädesvis består av försäljning av starttillstånd. Enligt KKV:s beslut krävs det inte att en tävling genererar alla typer av intäkter – publikbiljetter, reklamförsäljning m.m. – för att det ska vara ekonomisk verksamhet. Definitionen av den relevanta marknaden har inte utvidgats i Marknadsdomstolen.
- 82 SBF:s bestämmelser om lojalitetsplikt och bestraffning i punkterna G 7.1 och 7.2 påverkar både utbudet av arrangemang där förare och funktionärer kan delta, enskilda licensinnehavares möjlighet att delta i sådana arrangemang och det kommersiella utnyttjandet av evenemangen i form av biljett- och reklamintäkter.
- 83 Det krävs inte att en verksamhet har ett ekonomiskt syfte för att det ska vara fråga om ekonomisk verksamhet då denna sker i konkurrens med andra aktörer vars verksamhet bedrivs i vinstsyfte. Ideella föreningar som tillhandahåller varor eller tjänster på en marknad kan konkurrera med varandra.
- 84 Vidare saknar verksamhetens finansiering betydelse för bedömningen av företagsbegreppet. Regelverket om statsstöd kan dock vara tillämpligt även inom idrottens

område. Stöd till idrottsföreningar som bedriver kommersiell verksamhet kan enligt Kommissionen omfattas av dessa regler. Även om Riksidrottsförbundet fördelar stöd till idrottsföreningar för deras icke kommersiella verksamhet och stödet inte anmälts till Kommissionen, utgör föreningarna ändå företag i konkurrensrättslig mening i den mån de bedriver ekonomisk verksamhet.

- 85 Avslutningsvis ska här påpekas att införandet av artikel 165.1 EUF-fördraget inte påverkar tillämpningen av konkurrensreglerna.

”Avtalskriteriet” – den ekonomiska enhetens princip

- 86 Varje medlemsförening i SBF utgör ett företag i konkurrensrättslig mening. Medlemsföreningarna i SBF är självständiga organ vilket innebär att de antar sina egna stadgar med beaktande av RF:s grundläggande principer. Vidare har medlemsföreningarna egna styrelser och egen ekonomi samt konkurrerar med varandra vad gäller bl.a. att attrahera förare, funktionärer och publik. Medlemsföreningarna har således en sådan frihet att fatta avgörande beslut för sin egen verksamhet att de inte kan anses ingå i en ekonomisk enhet. Att de riskerar sanktioner om de bryter mot SBF:s regler snarare förstärker den konkurrensbegränsande effekten av samarbetet än är något som undantar dem från konkurrensreglernas tillämpningsområde.
- 87 Den ekonomiska enhetens princip brukar tillämpas inom koncernförhållanden. SBF:s medlemmar är dock inte styrda av ägardirektiv på sätt som är fallet med helägda dotterbolag. Vidare kan en medlemsförening begära utträde ur SBF, vilket inte är möjligt för ett dotterbolag i en koncern. Beträffande Kooperationer, där medlemmarna har ett oinskränkt inflytande över sin egen verksamhet, finns det inte något undantag med hänvisning till principen om ekonomisk enhet.

”Avtalskriteriet” – det solidariska syftet

- 88 Enligt praxis från EU-domstolen kan en verksamhet med huvudsakligt socialt eller solidariskt syfte falla utanför konkurrensreglerna. Denna bedömning grundar sig dock inte på om det föreligger ett avtal eller inte i konkurrensrättslig mening, utan på en generell bedömning av konkurrensreglernas tillämpning. Av annan EU-rättslig praxis framgår att den omständigheten

att en ekonomisk verksamhet har samband med sport inte utgör något hinder mot att tillämpa konkurrensreglerna. Däremot kan vissa konkurrensbegränsningar vara tillåtna med hänsyn till exempelvis principen om idrottens särart.

Legitima syften – principen om idrottens särart

- 89 En regel eller ett förfarande som i ett första bedömningssteg anses utgöra en förbjuden begränsning av konkurrensen enligt 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget kan ändå vara rättfärdigad med hänvisning till legitima syften. En förutsättning är dock att de konkurrensbegränsande effekterna är en nödvändig följd av och proportionerliga till de bakomliggande legitima syftena. Idrottens särart kan vara ett sådant legitimt syfte. Däri inbegrips regler som syftar till ett rättvist tävlande, skydd för tävlandes hälsa och åskådares säkerhet, folkhälsoaspekter samt idrottens sociala och kulturella betydelse. Bedömningen av om ett legitimt syfte föreligger görs i varje enskilt fall inom ramen för bedömningen enligt 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget.
- 90 SBF:s regler i aktuellt avseende går utöver vad som är nödvändigt och proportionerligt för att uppnå varje legitimt syfte.

Undantagsprövningen – enligt 2 kap. 2 § KL och artikel 101.3 EUF-fördraget

- 91 Inget av de fyra undantagskriterierna i 2 kap. 2 § KL är uppfyllt.
- 92 Effekten av SBF:s lojalitetsregler är att hindra tillkomsten av alternativa bilsporttävlingar utanför SBF och att begränsa licensinnehavarnas möjlighet att delta i alternativa tävlingar. Detta gynnar ingen annan än SBF och dess medlemsföreningar och medför inte sådana positiva verkningar som SBF gör gällande.
- 93 Det saknas vidare ett tillräckligt konkurrenstryck på marknaden för anordnande av bilsporttävlingar för att eventuella effektivitetsvinster ska komma konsumenterna till del. Härutöver hindrar reglerna marknadstillträdet för alternativa arrangörer vilket får till följd att konsumenterna berövas ett vidare utbud av bilsporttävlingar.
- 94 Det är inte heller nödvändigt och proportionerligt att förbjuda allt deltagande i all annan tävlingsverksamhet – SBF:s regler ger ingen möjlighet till dispens – för att SBF och dess

medlemsföreningar, inom ramen för sin egen verksamhet, ska kunna anordna säkra och väl-ordnade arrangemang.

- 95 Det fjärde undantagskriteriet är inte heller uppfyllt, eftersom SBF:s regler ger upphov till en kvantitativ begränsning av tillträdet till den relevanta marknaden. SBF kan diskretionärt, genom att välja att inte sanktionera ett arrangemang, på ett effektivt sätt förhindra inträde från aktörer som annars skulle kunna utöva ett konkurrenstryck gentemot SBF:s egna medlemsföreningar.

Undantagsprövningen – särskilda uppgifter tilldelade av det allmänna

- 96 SBF har inte tilldelats några särskilda uppgifter av det allmänna. För att artikel 106.2 EUF-fördraget ska aktualiseras ska företag ha ”anförtrots”, i bemärkelsen pålagts en skyldighet, att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.
- 97 Varken utifrån förordningen (1999:1177) om statsbidrag eller från polisens föreskrifter och allmänna råd går det att utläsa att SBF eller dess medlemsföreningar har anförtrots något uppdrag i aktuell mening. Såvitt avser statsbidrag är det för det första Riksidrottsförbundet och inte SBF som getts vissa uppgifter i förordningen. För det andra går det inte att utläsa av förordningen att ens RF – och än mindre SBF – skulle ha ålagts en skyldighet att tillhandahålla några tjänster. Att det hänvisas till SBF i polisens föreskrifter och allmänna råd innebär inte i sig att rekvisitet ”anförtrots” är uppfyllt.
- 98 Även om SBF skulle ha anförtrots att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, innebär en tillämpning av artikel 101.1 EUF-fördraget inte något hinder för SBF och dess medlemsföreningar att fullgöra sina uppgifter.

Undantagsprövningen – anställningsvillkor (1 kap. 2 § KL)

- 99 Det är uppenbart felaktigt att jämställa ett frivilligt medlemskap i en motorklubb med en anställning. Ett anställningsförhållande karaktäriseras bl.a. av att en fysisk person ska utföra en av arbetsgivaren anvisad prestation mot någon form av garanterad lön. Många medlemmar är helt ideellt verksamma personer. Det är inte heller alla medlemmar i SBF som har tävlings- eller funktionärslicens. Det finns 100 000 medlemmar i SBF och antalet tävlingslicenser och funktionärslicenser uppgår till ca 20 000 respektive 20 000–25 000 stycken.

- 100 KKV ställer sig frågande till SBF:s hypotetiska exempel om en bolagisering av en ideell idrottsförening och relevansen av de slutsatser SBF drar.

Påståendet om icke åberopade lagrum och fördragsbestämmelser

- 101 Enligt praxis från Kommissionen kan transparens, objektivitet och icke-diskriminering ligga till grund för ett ingripande även med stöd av artikel 101 EUF-fördraget och 2 kap. 1 § KL. Vidare är ett krav på överprövning av opartisk instans förenligt med de principer som de nyssnämnda bestämmelserna grundar sig på.

Frågan om KKV:s åläggande är tillräckligt preciserat

- 102 KKV har ålagt SBF att ändra aktuella bestämmelser på visst sätt. Ett åläggande om att ta bort bestämmelserna hade måhända varit tydligare. KKV har dock med hänsyn till proportionalitetsprincipen funnit det ändamålsenligt att begränsa åläggandet till vad som är nödvändigt för att undanröja konkurrensbegränsningen. Det är inte möjligt att ange hur ett åläggande som förenats med vite ska tolkas i alla tänkbara situationer. KKV:s åläggande har sålunda utformats på ett så exakt sätt som möjligt för att uppnå en situation där en överträdelse inte längre sker samtidigt som proportionalitetsprincipen beaktas.

BEVISNING

- 103 På KKV:s begäran har som vittnen hörts G. O. (aktiv inom det ej SBF-anslutna motorsällskapet Landracing), P. S. (ordförande i de ej SBF-anslutna föreningarna MK 5100 och SWR-Motorsport), M. A. (ordförande i Skåne Racers Ideella Förening), F. S. (ordförande i SBF:s utskott för radiostyrd bilsport), P. K. (ordförande i Göteborgs bilsportförbund), F. D. (verksam som tävlingsarrangör utanför SBF inom Crosskart Original), F. M. (verksam inom den SBF-anslutna klubben SMK Uppsala), P. R. (aktiv inom rallysporten) och F. S. (grundare till och ägare av SLC Racing AB).
- 104 På SBF:s begäran har som vittnen hörts C. P. (chefsjurist i Riksidrottsförbundet), K. M. W. (ordförande i Riksidrottsförbundet), C. N. (ordförande i Katrineholms MK), S. D. (f.d. statssekreterare i grekiska utbildningsdepartementet), A. O. (director of sports, University of Manchester), B. K. (ordförande i European Non-Governmental Sports Organisation och

tidigare aktiv inom den finska idrottsrörelsen), S. B. (f.d. idrottspolitisk chef i Riksidrottsförbundet), H. S. (generalsekreterare i Svenska boxningsförbundet) och H. P. (ordförande i SBF:s crosskartutskott). Vidare har partsförhör utan sanningsförsäkran hållits med SBF:s förbundsdirektör T. J.

105 Parterna har i ärendet åberopat ett omfattande skriftligt material.

MARKNADSDOMSTOLENS SKÄL

Inledning

106 Ärendet rör de delar av SBF:s ”Gemensamma regler” (p. 7.1 och 7.2), vilka förbjuder licensinnehavare att delta som tävlande respektive funktionärer i tävlingar som inte sanktionerats av SBF. Frågan är om dessa regler innebär ett beslut av vad som i konkurrensrättslig mening är att betrakta som en sammanslutning av företag (bestående av SBF:s medlemsföreningar) samt om reglerna i så fall på ett märkbart sätt kan snedvrída konkurrensen på en eventuellt existerande marknad för anordnande av bilsporttävlingar i Sverige. Vidare är frågan om SBF:s regler – för det fall ett konkurrensbegränsande beslut av en sammanslutning av företag skulle anses föreligga – kan rättfärdigas på något sätt. SBF har bl.a. gjort gällande att reglerna bör vara tillåtna med hänsyn till att de är nödvändiga och proportionerliga för att uppfylla de syften som ligger bakom bestämmelserna, t.ex. säkerställande av rättvisa och säkra tävlingar samt tillgängliggörande av idrott åt alla.

Frågan om inhämtande av förhandsavgörande

107 Marknadsdomstolen finner, av skäl som det redogjorts för i beslutet av den 24 april 2012, inte anledning att hänskjuta någon fråga i målet till EU-domstolen för förhandsavgörande.

Frågan om beslutets förenlighet med grundlag m.m.

108 SBF har gjort gällande att en tillämpning av konkurrensrättsliga regler på SBF:s stadgar skulle utgöra ett grundlagsstridigt ingrepp i föreningsfriheten såsom den uttrycks i 2 kap. 1 § regeringsformen (RF) och i EU:s rättighetsstadga.

- 109 Möjligheterna att inskränka föreningsfriheten är mycket begränsade (se särskilt 2 kap. 24 § andra stycket RF). Av förarbetena till RF framgår dock att vissa neutrala rättsliga regleringar inte i sig utgör inskränkningar i föreningsfriheten (se Holmberg m.fl., Grundlagarna version den 1 januari 2012, Zeteo, kommentaren till 2 kap. 1 § RF). I förarbetena uttalas sålunda att en ”verksamhet som är brottslig om den bedrivs av en enskild person [inte kan] vara friad mot ingrepp om den i stället bedrivs i föreningsform” och att vad som är förbjudet ”är att ställa upp hinder mot att viss i och för sig lovlig verksamhet alls bedrivs genom sammanslutning” (prop. 1975/76:209 s. 113 f.).
- 110 De konkurrensrättsliga bestämmelser som aktualiseras i detta ärende kan inte ses som en inskränkning av föreningsfriheten i den mening som SBF gjort gällande. KKV:s beslut ska alltså inte upphävas på denna av SBF åberopade grund.

Frågan om tillämpligheten av 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget

- 111 SBF har i andra hand hävdats att 2 kap. 1 § KL och artikel 101.1 EUF-fördraget inte är tillämpliga på grund av att det inte existerar någon sådan relevant marknad (anordnande av bilspporttävlingar) som KKV definierat, att SBF och dess medlemsföreningar inte utgör företag i konkurrensrättslig mening, att de ifrågasatta reglerna inte utgör ett avtal samt att reglerna är nödvändiga och proportionerliga för att uppnå de erkänt legitima syftena med dem. Marknadsdomstolen gör följande bedömning av SBF:s invändningar.

Företagskriteriet

- 112 Enligt 1 kap. 5 § KL avses med företag bl.a. en juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning.
- 113 Enligt SBF har förbundet till viss del en myndighetsliknande funktion på grund av att det i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (den s.k. FAP:en) finns hänvisningar till en av SBF upprättad skrift om säkerhet samt att det i FAP:en anges att vissa funktionärer ska ha licens utfärdad av specialidrottsförbund, dvs. SBF.

- 114 Av EU-domstolens praxis framgår att verksamhet som innebär att ”typiska offentligrättsliga maktbefogenheter” utövas inte omfattas av företagsbegreppet (se t.ex. mål C 364/92 SAT Fluggesellschaft mbH mot Eurocontrol). Den svenske lagstiftaren har, genom utformningen av 1 kap. 5 § KL, ansett att utövande av offentlig makt motsvaras av begreppet ”myndighetsutövning” (se Wetter m.fl., Konkurrensrätt – en kommentar, 4:e uppl., s. 75 f.).
- 115 Enligt Marknadsdomstolen saknar SBF:s regler som nu är föremål för prövning direkt samband med den påstådda myndighetsutövningen, varför SBF:s talan redan av detta skäl inte kan bifallas på den aktuella grunden. Härtill kommer att Marknadsdomstolen inte heller anser att de av SBF nu åberopade förhållandena i sig innebär att SBF och de SBF-anslutna föreningarna utövar offentlig makt.
- 116 Frågan är då om SBF och dess medlemsföreningar bedriver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur och alltså utgör företag i konkurrensrättslig mening. Vad som utgör ekonomisk verksamhet har utvecklats och preciserats genom bl.a. EU-domstolens praxis (se t.ex. målen C-41/90, Höfner och Elser mot Macrotron GmbH, C-519/04 P, Meca-Medina m.fl. mot Kommissionen, ”Meca-Medina”, samt C-49/07, MOTOE mot Elliniko Dimosio, ”MOTOE”), enligt vilken följande gäller.
- 117 Ekonomisk verksamhet utgörs av all verksamhet som består i att erbjuda varor och tjänster på en viss marknad. Såsom företag i konkurrensrättslig mening kan klassificeras varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och oavsett hur den finansieras. Det förhållandet att en viss verksamhet har samband med sport utgör i sig inte ett hinder mot att tillämpa konkurrensrättsliga regler på verksamheten. Detsamma gäller om en specifik ifrågasatt regel har en rent idrottslig karaktär. Att vissa aktörer på en marknad inte har ett vinstsyfte med sin verksamhet, utan att denna är ideell, utgör inte heller ett hinder mot att tillämpa konkurrensreglerna (se även prop. 1992/93:56 s. 66).
- 118 I ärendet har framgått att storleken på omsättningen för en enskild bilsporttävling kan variera i hög grad, beroende på om det är t.ex. en medialt uppmärksammas mästerskapstävling – som kan generera intäkter i form av försäljning av exempelvis tv-rättigheter – eller om det är en mindre regional eller lokal tävling. Det är också utrett i ärendet att i princip alla tävlingar som anordnas av SBF-anslutna föreningar har intäkter i form av startavgifter. Vidare har framgått

att även regionala och lokala tävlingar därutöver kan ha vissa intäkter av försäljning av inträdesbiljetter samt viss kringförsäljning av enklare förtäring och programblad m.m.

- 119 När det gäller den genomsnittliga omsättningen avseende en tävling som anordnats av en SBF-ansluten förening har vittnet P. K. berättat att ungefär 500 tävlingar om året, av totalt ca 1 100 tävlingar, omsätter några hundra tusen kr. T. J., SBF:s förbundsdirektör, har dock ifrågasatt denna uppgift under förhöret med honom. Vidare har SBF, under utredningen hos KKV, hävdats att ca 1 000 tävlingar per år är lokala eller regionala och omsätter mellan 5 000 och 300 000 kr per tävling med ”tyngdpunkten” på ca 80 000 kr.
- 120 Att föreningarnas verksamhet är ideell hindrar förstås inte att det ändå kan vara önskvärt för en arrangerande förening att en tävling ger ett överskott, som kan användas till att utveckla den egna verksamheten. Vidare saknar det betydelse för frågan om det är ekonomisk verksamhet i konkurrensrättslig mening, att intäkterna till viss del – och ibland kanske helt och hållet – ska täcka de utgifter som är förknippade med arrangerandet av tävlingen.
- 121 Visserligen råder det osäkerhet om den exakta genomsnittliga omsättningen vid en bilspörtävling arrangerad av en SBF-förening. Men även vid en försiktig uppskattning härav, mot bakgrund av de uppgifter som redovisats ovan, anser Marknadsdomstolen det klarlagt att omsättningen vid en sådan bilspörtävling genomsnittligt sett är tillräckligt stor för att kvalificera verksamheten som ekonomisk. Marknadsdomstolen finner sålunda att de SBF-anslutna föreningarna vid anordnandet av bilspörtävlingar typiskt sett är att betrakta som företag i konkurrensrättslig mening. Att det kan förekomma SBF-sanktionerade tävlingar, t.ex. tävlingar för barn eller ungdomar, som omsätter så små belopp att de sedda för sig eventuellt inte skulle anses utgöra ekonomisk verksamhet i konkurrensrättslig mening saknar då betydelse.

Beslut av sammanslutning av företag och den ekonomiska enhetens princip

- 122 I det föregående har Marknadsdomstolen konstaterat att SBF:s medlemsföreningar utgör företag i konkurrensrättslig mening. Av rättspraxis (se mål C-309/99, Wouters m.fl. mot Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten samt MD 2003:23) framgår att t.ex. beslut av branschföreningar vars stadgar ger föreningen möjlighet att styra företagens agerande på marknaden anses vara beslut av företagssammanslutningar, som omfattas av artikel 101.1 EUF-fördraget och 1 kap. 6 § KL. Ett internationellt idrottsförbud, såsom FIFA

(internationella fotbollförbundet), kan enligt rättspraxis vara att betrakta som en sammanslutning av företag (se mål T-193/02, Piau mot Kommissionen). De i ärendet ifrågasatta bestämmelserna är därmed att betrakta som ett beslut av en sammanslutning av företag i den mening som avses i 1 kap. 6 § KL.

- 123 SBF har i denna del vidare påstått att den s.k. ekonomiska enhetens princip medför att det inte kan anses föreligga något konkurrensbegränsande avtal mellan företag i förevarande fall.
- 124 Av rättspraxis framgår att företag som ingår i samma ekonomiska enhet inte omfattas av förbudet mot konkurrensbegränsande avtal mellan företag respektive mot konkurrensbegränsande beslut av en sammanslutning av företag. Ett typexempel på när denna princip kan tillämpas är när det rör sig om avtal mellan företag inom samma koncern. Principen kan dock vara tillämplig även i andra situationer. En förutsättning för att denna ska kunna tillämpas är dock att de inblandade företagen i praktiken inte har någon inbördes ekonomisk frihet (se prop. 1992/93:56 s. 86 och MD 1997:8). I det aktuella fallet har respektive medlemsförening i SBF sina egna stadgar, sin egen styrelse och sin egen ekonomi. Föreningarna bestämmer också på egen hand i vilken utsträckning de vill arrangera en tävling och har möjligheten att begära utträde ur SBF. Följaktligen finner Marknadsdomstolen att de enskilda medlemsföreningarna inte är så osjälvständiga gentemot varandra och SBF att den ekonomiska enhetens princip här kan tillämpas.

Relevant marknad och frågan om märkbar konkurrensbegränsning föreligger på denna

- 125 Det har konstaterats ovan att SBF:s medlemsföreningar utgör företag i aktuellt hänseende samt att SBF:s regler ska anses utgöra ett beslut av en sammanslutning av företag, som inte omfattas av den s.k. ekonomiska enhetens princip. Nästa steg blir att bedöma om det existerar en sådan relevant marknad som KKV har påstått och, om så är fallet, det då föreligger en märkbar konkurrensbegränsning på denna marknad.
- 126 SBF har bestritt att den av KKV definierade relevanta marknaden – anordnandet av bilsporttävlingar i Sverige – existerar och har till stöd för detta åberopat följande skäl. För det första är SBF och dess medlemsföreningar ideella med en omsättning som till stor del består av allmänna bidrag och medlemsavgifter samt vidare utgör själva tävlingsdelen endast en mindre del av den totala verksamheten. För det andra kan endast den kommersiella exploateringen av

tävlingen, men inte tävlingen i sig själv, hänförs till en kommersiell marknad. För det tredje har reglerna ifråga inte något att göra med anordnandet av bilsporttävling, utan finns till för att upprätthålla och värna den egna organisationen. Och för det fjärde finns det inte någon klar och tillräckligt underbyggd definition av den relevanta marknaden i ärendet.

- 127 Beträffande den första invändningen följer det av Marknadsdomstolens bedömning ovan angående företagskriteriet, och den rättspraxis som det där hänvisats till, att även ideella föreningar kan konkurrera med varandra på en marknad om de befinns vara företag i konkurrensrättslig mening. Att föreningarnas totala omsättning till den övervägande delen kan bestå av allmänna bidrag och medlemsavgifter samt att tävlingsverksamheten kanske bara utgör en mindre del av föreningarnas totala verksamhet saknar härvidlag betydelse. Vad SBF här har anfört kan alltså inte leda till slutsatsen att det inte skulle kunna existera en sådan relevant marknad som KKV definierat.
- 128 Såvitt avser SBF:s andra invändning gör Marknadsdomstolen följande bedömning. I den tidigare nämnda MOTOE-domen – ett avgörande som av parterna ägnats stor uppmärksamhet i ärendet – fann EU-domstolen att en ideell organisation, Grekiska automobilklubben (ELPA), utgjorde ett företag i konkurrensrättslig mening. I målet ansågs det vara utrett att den verksamhet som ELPA ägnade sig åt bestod av dels anordnandet av motorcykeltävlingar, dels det kommersiella utnyttjandet av dessa tävlingar genom ingående av sponsrings-, reklam- och försäkringsavtal.
- 129 I förevarande ärende har SBF påstått att den ekonomiska verksamhet som bedrivs i samband med anordnandet av bilsporttävlingar är hänförlig till det kommersiella utnyttjandet av tävlingen, och inte till själva anordnandet av tävlingen. SBF har vidare hävdad att detta framgår av MOTOE-domen och att EU-domstolen där gör denna distinktion.
- 130 Enligt Marknadsdomstolen är det emellertid tydligt att EU-domstolen i MOTOE-domen ansåg att den ekonomiska verksamheten var hänförlig både till själva anordnandet av tävlingar och till det kommersiella utnyttjandet av dessa (se t.ex. punkten 26 första meningen i domen). Det förefaller också svårt att göra en tydlig åtskillnad mellan dessa båda aspekter som i stället måste betraktas som överlappande varandra. Detta framgår också av MOTOE-domen (punkten 33), där EU-domstolen vid definitionen av den relevanta marknaden uttalar att denna består av både anordnandet av tävlingar och det kommersiella utnyttjandet av dessa

tävlingar samt att dessa verksamheter inte är utbytbara ("interchangeable"), utan att det snarare råder funktionell komplementaritet mellan dem.

- 131 SBF har påstått att den grekiska idrottsmodellen skiljer sig väsentligt från den svenska och att detta måste beaktas. Inget i MOTOE-avgörandet tyder emellertid på att EU-domstolen ansåg att utgången i målet var beroende av de specifika socio-kulturella och samhällsekonomiska förhållandena i Grekland. Det saknas med andra ord anledning för Marknadsdomstolen att betrakta avgörandet som mindre relevant för svenska förhållanden. Inte heller tillkomsten av artikel 165 i EUF-fördraget kan, enligt Marknadsdomstolens mening, påverka tillämpningen av de principer som slagits fast i rättspraxis och som det redogjorts för ovan. Nyssnämnda bestämmelse är nämligen att betrakta som en befogenhetsregel angående EU:s kompetens på idrottsområdet och inte som en materiell bestämmelse. (Se Lindholm, "Artikel 165 FEUF – ett genombrott i EU-rättens förhållande till idrotten?", I: Idrottsjuridisk skriftserie nr 16, 2011, s. 163 f.).
- 132 Vid bedömningen av hur den relevanta marknaden ska avgränsas ska Marknadsdomstolen följaktligen inte skilja mellan anordnandet av tävlingarna och det kommersiella utnyttjandet av dessa, utan i stället utgå från att de – som KKV funnit (se det överklagade beslutet p. 148) – är komplementära sidor av samma marknad.
- 133 Vad avser den tredje invändningen är det enligt Marknadsdomstolens mening uppenbart att de ifrågasatta reglerna har med anordnande av bilsporttävlingar att göra, eftersom reglerna förbjuder licensinnehavare att delta som tävlande eller funktionär i tävling som arrangerats utan sanktion av SBF. Att det bakomliggande syftet med reglerna enligt SBF bl.a. är att värna den egna organisationen saknar här betydelse och medger inte slutsatsen att det inte skulle existera en sådan relevant marknad som KKV definierat.
- 134 När det gäller den fjärde invändningen gör Marknadsdomstolen följande bedömning. Avgränsningen av relevant marknad görs för att kunna bedöma de berörda företagens marknadsstyrka. I ett ärende om ifrågasatt konkurrensbegränsande samarbete görs marknadsavgränsningen således primärt för att avgöra om konkurrensbegränsningen är märkbar. Av utredningen i ärendet har framkommit att en helt övervägande andel av alla bilsporttävlingar i Sverige anordnas av SBF-anslutna föreningar, men att det dessutom finns både företag och ideella föreningar, t.ex. SLC Racing AB respektive Crosskart Original, som anordnar bilsport-

tävlingar. Såvitt avser frågan om utbytbarhet gör Marknadsdomstolen inte någon annan bedömning än den som KKV gjort (se det överklagade beslutet p. 143–144). De nu aktuella förhållandena är tillräckliga för att det ska kunna konstateras att den relevanta produktmarknaden ska definieras på det sätt som KKV har gjort, dvs. som anordnandet av bilsporttävlingar.

- 135 Även beträffande den geografiska marknaden finner Marknadsdomstolen att denna ska definieras på det sätt som KKV har gjort (se det överklagade beslutet p. 158), dvs. som hela Sverige. Därmed är även det s.k. samhandelskriteriet är uppfyllt, varför också de EU-rättsliga konkurrensreglerna är direkt tillämpliga i ärendet. Marknadsdomstolen finner således att omständigheterna i målet är sådana att även artikel 101 EUF-fördraget ska tillämpas på nu aktuellt förfarande.
- 136 När det gäller frågan om konkurrensbegränsning har KKV gjort gällande att SBF:s regler har ett konkurrensbegränsande syfte eller en sådan effekt, som är märkbar.
- 137 SBF:s regler uppställer ett förbud för innehavare av SBF-licens att delta i respektive inneha uppdrag som funktionär vid bilsporttävling som inte sanktionerats av SBF ”i den mån” detta kan anses bestraffningsbart enligt RF:s stadgar kap. 14. Det aktuella kapitlet i Riksidrottsförbundets stadgar innehåller dock inga kvalifikationer eller begränsningar av det aktuella förbudet, varför detta får anses utgöra ett totalförbud enligt ordalydelsen. Marknadsdomstolen anser att redan detta förhållande i sig talar starkt för att bestämmelserna har en i vart fall konkurrensbegränsande effekt för arrangörer av bilsporttävlingar. Genom främst den vittnesbevisning som KKV har åberopat i ärendet har också framkommit att de aktuella bestämmelserna i praktiken genom sin blotta existens har haft en inverkan på förarens benägenhet att delta i tävlingar som inte sanktionerats av SBF med hänsyn till risken att förlora sin SBF-licens.
- 138 Häremot har SBF påstått att reglerna aldrig har tillämpats strikt enligt sin ordalydelse och att det alltså inte rör sig om något ”absolut” eller ”automatiskt” förbud. T. J. har sålunda uppgett att det aldrig har hänt att någon licensinnehavare blivit av med sin licens på grund av deltagande i tävling som anordnats utanför SBF samt att det förekommit flera fall där licensinnehavare tillåtits att delta i tävlingar som inte sanktionerats av SBF. Som T. J. får förstås har det dock i de sistnämnda fallen aldrig varit fråga om något formaliserat ansökningsförfarande för att få sådant tillstånd, utan tillståndet förefaller ha getts närmast

formlöst. Någon närmare utredning i denna del har inte presenterats av SBF. Marknadsdomstolen har därför att utgå från bestämmelsernas ordalydelse och inte deras påstådda men obestyrkta tillämpning i praktiken.

- 139 På grund av det ovan anförda samt på de övriga skäl som KKV angett (se det överklagade beslutet p. 184–199 och 205–206), finner Marknadsdomstolen att de ifrågavarande reglerna har en konkurrensbegränsande effekt som är märkbar.

Frågan om legitima syften och principen om idrottens särart

- 140 Ett avtal mellan företag eller ett beslut av en sammanslutning av företag, som förvisso begränsar en eller flera av parternas handlingsfrihet och därmed ger upphov till vissa konkurrensbegränsningar, omfattas inte nödvändigtvis av förbudet i artikel 101.1 EUF-fördraget. Enligt bl.a. Meca-Medina-domen (se p. 42), som handlade om regler angående bestraffning vid dopning, ska en bedömning ske av dels det övergripande sammanhang i vilket beslutet har fattats och vilka syften beslutet har, dels om de aktuella konkurrensbegränsningarna är en nödvändig följd av dessa syften, dels om syftet kan uppnås med mindre långtgående åtgärder. När en sådan bedömning sker just i en idrottslig kontext skulle den kunna anses vara ett utslag av den s.k. principen om idrottens särart (jfr artikel 165 EUF-fördraget som talar om idrottens ”specifika karaktär”).
- 141 I detta ärende har SBF hävdatt att de aktuella reglerna upp bärs av följande legitima syften: ”tillhandahållande av idrott åt alla”, ”stödjande av barn- och ungdomsverksamhet”, ”säkerställa att tävlingsverksamhet kan anordnas under ordnade, likartade och rättvisa former” samt ”att säkerställa att bilsporttävlingar arrangeras på ett säkert sätt”.
- 142 Marknadsdomstolen kan inledningsvis konstatera att samtliga av SBF åberopade syften i och för sig kan anses vara legitima (jfr Meca-Medina-domen p. 43). Nästa fråga att ta ställning till för domstolen är då om de konkurrensbegränsningar som de ifrågasatta reglerna ger upphov till över huvud taget är nödvändiga för att uppnå de aktuella syftena och om reglerna är proportionerliga i förhållande till dessa.
- 143 De ifrågasatta reglerna innebär enligt sin ordalydelse ett totalförbud utan undantag för innehavare av SBF-licens att delta i eller inneha uppdrag som funktionär vid bilsporttävling som

inte sanktionerats av SBF, även såvitt avser bilsportgrenar som inte finns inom SBF. Som konstaterats ovan är utgångspunkten för Marknadsdomstolens bedömning reglernas ordalydelse och inte deras påstådda tillämpning i praktiken.

- 144 Beträffande de åberopade syftena ”tillhandahållande av idrott åt alla” samt ”stödjande av barn- och ungdomsverksamhet” kan SBF:s resonemang sammanfattas enligt följande. De ifrågasatta reglerna hindrar att de delar av förbundets verksamhet som är mest kommersiellt lönsamma exploateras för ”externa” arrangörers egen vinning, i stället för att överskottet återinvesteras i barn- och ungdoms- samt breddverksamhet.
- 145 Av den vittnesbevisning som åberopats av KKV har dock framgått att även den tävlingsverksamhet i bilsport som bedrivs utanför SBF till viss del kan beskrivas som ideell. Sålunda har bl.a. G. O., P. S. och F. D. berättat om den verksamhet som bedrivs inom de icke SBF-anslutna föreningar där de är aktiva. Denna ideella tävlingsverksamhet som bedrivs utom SBF torde enligt Marknadsdomstolen i sig snarast bidra till att bilsporten tillgängliggörs för fler än som annars skulle ha skett. Detsamma förefaller även vara fallet med F. S. företag, SLC Racing AB. Detta bedriver visserligen inte ideell verksamhet, men i likhet med flera av de ideella föreningarna verksamma utanför SBF, verkar företaget främst ägna sig åt tävlingsformer i bilsport som av någon anledning inte förekommer inom SBF.
- 146 Vid ovan angivna förhållanden finner Marknadsdomstolen inte att de nu behandlade och av SBF åberopade syftena uppnås med förbudet i SBF:s regler.
- 147 Såvitt avser det åberopade syftet ”säkerställande av att tävlingsverksamhet kan anordnas under ordnade, likartade och rättvisa former” har SBF i sin argumentation i denna del hänvisat bl.a. till idrottens pyramidliknande organisation. Enligt SBF bidrar denna typ av organisation till att tävlingsverksamheten kan ordnas under ordnade, rättvisa och likartade former. KKV:s beslut riskerar, enligt SBF, att medföra att denna pyramidliknande struktur raderas och att bilsporten hamnar i samma situation som boxningssporten, som har flera parallella idrottsförbund avseende samma idrott.
- 148 Marknadsdomstolen finner dock att det inte är visat att en så långtgående regel som det nu aktuella totalförbudet behövs för att upprätthålla pyramidstrukturen och undvika en, som SBF

påstått, ”kaosartad” situation med flera parallella idrottsförbund med tillhörande svårighet bl.a. att utse en enda svensk mästare inom en viss bilsportgren.

- 149 När det sedan gäller syftet ”säkerställande av att bilsporttävlingar arrangeras på ett säkert sätt” handlar detta till stor del om tillgången till funktionärer vid de SBF-anslutna föreningarnas anordnande av tävlingar. SBF har gjort gällande att tillgången på funktionärer kan bli lidande om de SBF-anslutna föreningarna är skyldiga att tillhandahålla funktionärer vid tävlingar som aktörer utanför SBF arrangerar.
- 150 Häremot kan emellertid anföras att det i ärendet aldrig varit tal om att ålägga SBF en skyldighet att tillgodose andra aktörers behov av funktionärer. Frågan är i stället om det principiellt ska vara upp till respektive funktionär att själv besluta om han eller hon vill medverka vid en tävling som inte är sanktionerad av SBF.
- 151 Visserligen ger utredningen i ärendet inte något stöd för slutsatsen att det i praktiken, varken i tiden före eller efter KKV:s beslut, varit ett reellt problem i säkerhetshänseende för de SBF-anslutna föreningarna att deras funktionärer vill agera funktionärer vid någon annan tävling. Inte desto mindre måste det – med hänsyn både till säkerhetsaspekten och till att tävlingarna ska kunna ske under ”ordnade” former – finnas en möjlighet för dessa föreningar att i samband med egna tävlingar vägra sina funktionärer att ställa upp vid andra – tidsmässigt närliggande – bilsportarrangemang, om detta skulle omöjliggöra för funktionären att medverka vid SBF-klubbens tävling. En så långtgående regel som det nu ifrågasatta totalförbudet avseende funktionärer är emellertid enligt Marknadsdomstolen inte nödvändigt för att uppnå syftet att de SBF-anslutna föreningarnas tävlingar ska kunna anordnas på ett säkert och ordnat sätt. Marknadsdomstolen vill här dessutom påpeka att det förhållandet att funktionärer tillåts delta vid andra arrangemang i sig kan sägas bidra till att sporten tillgängliggörs för fler personer.
- 152 SBF har vidare gjort gällande att det bör finnas en möjlighet att vägra innehavare av SBF-licens rätt att delta i tävling som inte sanktionerats av SBF med hänsyn till att säkerheten vid dessa tävlingar kan vara eftersatt.
- 153 Utredningen i ärendet ger ingen entydig bild av den generella säkerhetsnivån vid bilsporttävlingar sanktionerade av SBF jämfört med bilsporttävlingar som inte sanktionerats av SBF.

Det nyssnämnda totalförbudet är därför alltför långtgående för att kunna godtas. Emellertid måste det även i aktuellt avseende kunna vara möjligt att i enskilda fall neka licensinnehavare möjlighet att delta som tävlande eller funktionär vid icke sanktionerade tävlingar, när det framstår som uppenbart att den icke sanktionerade SBF-tävlingen inte uppfyller de krav i säkerhetshänseende som följer av lag eller annan författning.

- 154 Sammanfattningsvis kan konstateras att de ifrågasatta bestämmelserna i SBF:s regler innebär en märkbar konkurrensbegränsning, som inte kan rättfärdigas med de av SBF åberopade legitima syftena. Nästa fråga att ta ställning till blir då om SBF:s bestämmelser kan tillåtas med stöd av något konkurrensrättsligt undantag eller om det rör sig om en överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare angående anställningsvillkor.

Undantagsprövningen enligt 2 kap. 2 § KL m.m. och artikel 106.2 EUF-fördraget

- 155 Enligt 2 kap. 2 § KL och artikel 101.3 EUF-fördraget kan avtal, som annars skulle vara otillåtna, vara acceptabla om de bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås, bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att förbättra produktionen m.m. samt inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.
- 156 SBF har bevisbördan för att förutsättningarna för tillämpligheten av undantaget i 2 kap. 2 § KL och artikel 101.3 EUF-fördraget är uppfyllda. Marknadsdomstolen gör i denna del inte någon annan bedömning än den som KKV har gjort (se det överklagade beslutet p. 232–241).
- 157 Enligt artikel 106.2 EUF-fördraget ska företag som anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse vara underkastade konkurrensreglerna endast i den mån det inte hindrar dem att fullgöra de särskilda uppgifter som tilldelats dem.
- 158 Enligt SBF omfattas föreningen av detta undantag eftersom SBF dels – genom Riksidrottsförbundet – medverkar till att fördela statsbidrag till idrottsverksamhet, dels medverkar på sätt som tidigare beskrivits vid polisens tillståndsgivning vid anordnande av bilsporttävlingar.
- 159 Marknadsdomstolen konstaterar att SBF inte i fördragets mening har ”anförtrotts” uppgiften att tillhandahålla tjänster av ekonomiskt intresse. Och under alla förhållanden innebär en till-

lämpning av konkurrensreglerna inte att den verksamhet som SBF i denna del hävdar att föreningen ägnar sig åt hindras.

Frågan om arbetsrättslig överenskommelse enligt 1 kap. 2 § KL föreligger

- 160 Enligt 1 kap. 2 § KL gäller att konkurrenslagen inte är tillämplig på överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor.
- 161 SBF har hävdar att de fysiska personer som är medlemmar i en SBF-ansluten förening här ska betraktas som anställda, varvid konkurrensreglerna ska betraktas som jämförbara med konkurrensklausuler som ger uttryck för en lojalitetsplikt.
- 162 Enligt Marknadsdomstolen kan medlemmarna i de SBF-anslutna föreningarna inte jämföras med arbetstagare. Detta följer redan av det förhållandet att det generellt sett inte utgår lön eller motsvarande ersättningar till licensinnehavarna.

Sammanfattning m.m.

- 163 Marknadsdomstolen har i det föregående funnit bl.a. följande.
- 164 Medlemsföreningarna i SBF är i konkurrensrättslig mening företag när de anordnar bilsporttävlingar, eftersom verksamheten är att betrakta som ekonomisk trots att det är fråga om ideella föreningar.
- 165 De i målet ifrågasatta delarna i punkterna G. 7.1 och 7.2 i SBF:s ”Gemensamma regler”, vilka inte tillåter att en innehavare av funktionärs- eller tävlingslicens deltar eller medverkar i en tävling som inte är sanktionerad av SBF, är i konkurrensrättslig mening ett beslut av en sammanslutning av företag. Dessa regler leder till en märkbar konkurrensbegränsning på den i ärendet relevanta marknaden, som är att definiera som anordandet av bilsporttävlingar i Sverige. Även den s.k. samhandeln – dvs. handeln mellan EU:s medlemsstater – kan påverkas, varför också EUF-fördraget, utöver KL, är direkt tillämpligt i ärendet.
- 166 Visserligen är de av SBF åberopade syftena, som påstås ligga bakom de ifrågasatta reglerna, legitima. Dessa syften är ”tillhandahållande av idrott åt alla”, ”stödande av barn- och ungdomsverksamhet”, ”säkerställa att tävlingsverksamhet kan anordnas under ordnade,

likartade och rättvisa former” samt ”att säkerställa att bilsporttävlingar arrangeras på ett säkert sätt”.

- 167 Emellertid uppfylls syftena ”tillhandahållande av idrott åt alla” samt ”stödjande av barn- och ungdomsverksamhet” inte med SBF:s regler.
- 168 De övriga åberopade syftena kan förvisso tänkas uppfyllas med SBF:s regler. Men utredningen i ärendet ger inte stöd för att reglerna enligt sin ordalydelse är nödvändiga för att uppnå dessa.
- 169 SBF:s regler kan inte heller rättfärdigas med hänsyn till undantagen i 2 kap. 2 § KL och artikel 106.2 EUF-fördraget eller regeln om avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare i 1 kap. 2 § KL.
- 170 Enligt Marknadsdomstolens mening leder en tillämpning av EUF-fördragets konkurrensregler till samma resultat som en tillämpning av KL, varför den sistnämnda därmed är förenlig med EUF-fördraget.

Frågan om åläggandets utformning

- 171 Som har framgått ovan innebär SBF:s ifrågasatta regler en överträdelse av 2 kap. 1 § KL i förening med 1 kap. 6 § KL samt artikel 101 EUF-fördraget, såsom KKV har funnit i sitt beslut. Följaktligen har KKV kunnat ålägga SBF att upphöra med denna överträdelse.
- 172 SBF har gjort gällande att KKV:s åläggande i punkten 1 är oprecist och att åläggandet i punkten 2 uppställer krav bl.a. på möjlighet till överprövning av beslut, vilket enligt SBF inte är möjligt inom ramen för en prövning enligt 2 kap. 1 § KL eller artikel 101 EUF-fördraget.
- 173 SBF:s nyssnämnda invändningar har åberopats till stöd för att KKV:s beslut i dess helhet ska upphävas. Marknadsdomstolen finner dock att invändningarna snarare aktualiserar frågan om utformningen i sig av åläggandet.
- 174 Enligt 3 kap. 1 § KL får Konkurrensverket respektive Marknadsdomstolen ålägga ett företag att upphöra med överträdelse av bl.a. förbudet i 2 kap. 1 § KL. Hur ett åläggande närmare ska utformas har inte angetts i lagen, utan detta får avgöras utifrån omständigheterna i det

enskilda fallet. Ett åläggande kan utformas som en skyldighet att upphöra med att tillämpa ett förbjudet förfarande, t.ex. ett avtal, eller som ett rättelseåläggande (se härom prop. 1992/93:56 s. 90).

- 175 Konkurrensverkets beslut har utformats som ett detaljerat rättelseåläggande som därutöver innebär bl.a. att berörda licensinnehavare ska ha möjlighet att få beslut överprövade av en opartiskt sammansatt instans. Enligt Marknadsdomstolens mening bör emellertid ingripandet här inriktas på att eliminera den konstaterade konkurrensbegränsningen. Detta sker lämpligast genom ett tydligt förbudsåläggande, varför åläggandet ska utformas på sätt som framgår av Marknadsdomstolens avgörande.

Rättegångskostnader

- 176 Utgången i målet innebär att Marknadsdomstolen inte bifallit SBF:s yrkande om upphävande av KKV:s beslut. Att åläggandets utformning nu ska ändras i förhållande till hur detta formulerats av KKV innebär inte att SBF är berättigad till ersättning för sina rättegångskostnader till någon del, eftersom de frågor som aktualiserats i anledning härav får anses ha varit av ringa betydelse i rättegångskostnadshänseende.

På Marknadsdomstolens vägnar

C H Fallenius

Ledamöter: Christer Fallenius, ordförande, Karin Lindell, Magnus Ulriksson,
Lennart Göranson och Anders Stenlund. Enhälligt

Sekreterare: Mikael Pauli

G 7 LICENSER**G 7.1 Tävlingslicenser****Allmänt**

Varje deltagare i tävling, träning och uppvisning skall inneha giltig tävlingslicens.

Kvitto på betalning av licens gäller inte som licens.

Samtliga nedanstående licenser innefattar tävlingsförsäkring.

För att erhålla en centralt utfärdad tävlingslicens krävs medlemskap i en SBF-ansluten klubb.

Vid medlemskap i flera klubbar kan licens utfärdas endast för en klubb.

Licensen avgör därmed för vilken klubb licensinnehavaren tävlar.

Licens till tävlande under 18 år utfärdas efter skriftligt medgivande av förälder/förmyndare.

Licens till handikappad med annan restriktion än glasögonrestriktion införd i körkort utfärdas efter beslut i respektive utskott. Samråd med förbundsläkare skall ske.

Licens till utländsk medborgare, utfärdas av SBF efter tillstånd erhållet av vederbörande hemlands Bilsportförbund (ASN/ACN).

Innehavare av SBF-licens har inte rätt att anmäla sig till eller delta i bilsporttävling som inte sanktionerats av SBF i den mån att deltagandet kan anses bestraffningsbart enligt RF:s stadgar kap 14, Förbundsbestraffning.

Mer detaljerade regler för tävlingslicenser finns i respektive sportgrensregler.

Licensutbildning

Licensutbildning genomförs med godkända utbildare som utbildningsledare. Godkända utbildare utses av varje SDF eller sportgrensutskott. Utskottet bestämmer utbildningens omfattning och innehåll. Vid utbildning för licens skall varje deltagare, erhålla regler för den aktuella sportgrenen av utbildningsanordnaren.

Utbildningsintyg

Godkänd ansökningsblankett gäller som utbildningsintyg. Intyg från förarutbildning är giltigt under 6 månader, om inte annat anges i respektive sportgrensregler. Godkänt intyg för licens berättigar till start i 1 (en) tävling om inte annat anges i sportgrensreglerna. Efter genomförd tävling skall arrangör datera och signera ansökningsblanketten.

Kompletterande regler kan finnas i respektive sportgrensregler.

Centralt utfärdad licens

Licenser indelas i tre typer, Debut-, Nationell- och Internationell licens. Förare under 18 år får tillägget Junior om inte annat anges i respektive sportgrensregler. Utskottet utfärdar bestämmelser för licenser inom respektive sportgren. Centralt utfärdad licens gäller från 1 januari till 31 januari året därefter.

Juniorlicensers giltighet

Åldersgränsen för juniorer varierar i de olika sportgrenarna. Det är tillåtet att lösa en juniorlicens under det kalenderår föraren uppnår den angivna undre åldersgränsen om inte annat anges i respektive sportgrensregler. Juniorlicensen gäller under hela det kalenderår föraren uppnår den angivna övre åldersgränsen om inte annat anges i respektive sportgrensregler.

Till och med det år föraren fyller 18 år tas inga extra avgifter ut för utökning, uppklassning, dubblett och/eller klubbyte.

Ansökan & utfärdande av tävlingslicens**Bilspportlicens Prova på.**

Licensen köps via BilSport Online, i förväg eller på plats hos arrangören. Efter genomförd betalning skrivs intyg ut som ska visas upp för arrangören.

G 7.2 Funktionärslicenser

Allmänt

Varje funktionär bör ha funktionärslicens.

Funktionärslicensen är ett bevis på genomförd utbildning.

Genomgången utbildning i ett distrikt är giltig i samtliga distrikt.

För att få centralt utfärdad licens måste man vara medlem i SBF-ansluten klubb och under kalenderåret fylla lägst 15 år.

Meriter från lokaltävling får endast räknas för uppklassning till C-licens.

Det är inte tillåtet för innehavare av funktionärslicens, utfärdad av SBF, att inneha uppdrag vid bilsporttävling som inte sanktionerats av SBF, i den mån detta kan anses vara bestraffningsbart enligt RF:s stadgar kap 14, Förbundsbestraffning.

Centralt utfärdad licens

Centralt utfärdade licenser gäller 1 januari-31 januari i 3-årsintervall enligt följande:

1 januari 2008 – 31 januari 2011, 1 januari 2011 – 31 jan 2014, o.s.v.

Vid medlemskap i flera klubbar kan licens utfärdas endast för en klubb.

Licenser indelas i två kategorier och fyra klasser.

Kategorier: Tävlingsledning (TL) Teknik (TE)

Klasser: A (Riksnivå) B (Distriktsnivå) C (Klubbnivå) D (Introduktion)

Licensen gäller för de befattningar som anges i sportgrensreglementet.

D-licens

Utfärdas av klubb som interimslicens.

Godkänd ansökningsblankett skickas till SBF för utfärdande av C-licens följande år.

Krav för licens: Under kalenderåret fylla lägst 15 år. Steg 1-utbildning.

Licens gäller för: Uppdrag som funktionär (inte som chefsfunktionär).

C-licens

Utfärdas efter ansökan på blankett som finns tillgänglig på SBF:s hemsida, www.sbf.se.

Ansökan inlämnas till klubben som efter godkännande skickar ansökan vidare till SBF.

Licensen är giltig så snart ansökan godkänts av klubben.

Krav för licens: Under kalenderåret fylla lägst 15 år. Genomgått Steg 2-utbildning samt arbetat som funktionär vid två tävlingar eller genomfört två tävlingar som förare.

Licens gäller för: Uppdrag som funktionär och chefsfunktionär enligt sportgrensreglerna.

B-licens

Begäran om uppklassning till B-licens görs på blankett som finns tillgänglig på SBF:s hemsida, www.sbf.se. Ansökan inlämnas till klubben som efter kontroll och godkännande skickar ansökan vidare till SBF.

Krav för licens: Under kalenderåret fylla lägst 18 år. Arbetat som funktionär vid fem tävlingar varav minst tre som chefsfunktionär och därefter Steg 3-utbildning. Utbildning och funktionärsuppdrag skall genomföras i den kategori man ansöker om. Praktiska meriter skall vara genomförda efter erhållande av C-licens. Uppdrag som parkeringsvakt, speaker, programförsäljare, serveringspersonal o dyl. är inte meriterande för uppklassning till B-licens. För tekniker i Rally gäller att uppdrag som tekniker vid TUSS-tävling är meriterande om besiktningen avsett minst tio (10) fordon samt att det krävs minst tre (3) tillfällen som besiktningschef. Gruppchef, enligt besiktningsmanualen är meriterande som chefsfunktionär.

Licens gäller för: Uppdrag som chefsfunktionär och domare enligt sportgrensreglerna.